

Ο μεσοπόλεμος και η κρίση του
1929

Ο δρόμος προς τον γκρεμό

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Μια γενική επισκόπηση (1)

Ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος ερήμωσε κυρίως την Ευρώπη. Η παγκόσμια επανάσταση που ακολούθησε απλώθηκε από το Μεξικό μέχρι την Κίνα και τα κινήματα για την απελευθέρωση από τον αποικιοκρατικό ζυγό από τις χώρες του Maghreb έως την Ινδοκίνα.

- Ωστόσο υπήρχαν περιοχές στον πλανήτη μας, στις ΗΠΑ ή σε μεγάλες περιοχές της αποικιακής Αφρικής όπου οι άνθρωποι ήταν μακριά από όλα αυτά.

Όμως η οικονομική κατάρρευση που ακολούθησε τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο είχε παγκόσμιο χαρακτήρα και επηρέασε το σύνολο των ανθρώπων οι οποίοι με τον ένα ή τον άλλο τρόπο ήταν ενσωματωθεί στο καπιταλιστικό σύστημα.

Η μεγάλη κρίση των χρόνων του '30 υπήρξε σαν την πανούκλα,. Ελάχιστες ήταν οι χώρες ή οι κοινωνικές ομάδες που γλίτωσαν. Η καταστροφή άλλωστε δεν ξεκίνησε από τις ΗΠΑ, τον νέο βιομηχανικό γίγαντα της εποχής ένα γίγαντα που οι προοπτικές ανάπτυξής του φαίνονταν απεριόριστες;

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Μια γενική επισκόπηση (2)

Η κατάρρευση ήταν καταρχάς μία υπόθεση αριθμών και ειδικών.

Έτσι το μεγάλο κοινό θεωρούσε αρχικά το χρηματιστηριακό κραχ της Ν.Υ. κάτι αρκετά μακρινό, ακόμα και αν οι αυτοκτονίες των κατεστραμμένων κερδοσκόπων, που ρίχνονταν από τα παράθυρα των κτηρίων του Μανχάταν, γέμιζαν τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων.

Ενόσω πολλαπλασιάζονταν οι πτωχεύσεις οι απολύσεις, ο νομισματικός και χρηματοδοτικός πανικός αλλά και οι κρατικές χρεοκοπίες, το προσκήνιο παρέμενε κατειλημμένο από τους ειδικούς της κυβέρνησης και τις διπλωματικές συναντήσεις.

Σιγά – σιγά όμως επιβλήθηκε μία άλλη πραγματικότητα. Οι βραζιλιάνικες ατμομηχανές έκαιγαν τον καφέ που δεν μπορούσαν να πουλήσουν ούτε καν σε εξευτελιστικές τιμές, τα αποθέματα συσσωρεύονταν οι επιχειρήσεις έκλειναν τις πόρτες τους.

Εκατομμύρια άνθρωποι βρίσκονταν ξαφνικά χωρίς δουλειά, με άλλα λόγια δίχως πόρους και αξιοπρέπεια δίχως κοινωνική ασφάλιση, ανίκανοι να πληρώσουν το νοίκι τους, δίχως άλλη ελπίδα εκτός από τις δωρεάν διανομές τροφίμων και σκεπασμάτων, εξωθημένοι στο περιθώριο και στη ζητιανιά.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Μια γενική επισκόπηση (3)

Είναι αδύνατο να καταλάβουμε τον κόσμο στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα αν δεν κατανοήσουμε την επίδραση της οικονομικής κατάρρευσης.

Χωρίς την κατάρρευση αυτή ασφαλώς δεν θα υπήρχε Χίτλερ.

Είναι σχεδόν βέβαιο ότι δεν θα υπήρχε Ρούσβελτ.

Είναι επίσης εξαιρετικά απίθανο ότι το σοβιετικό σύστημα θα εκλαμβανόταν σαν σοβαρός οικονομικός αντίπαλος και εναλλακτική λύση απέναντι στον παγκόσμιο καπιταλισμό.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Η κρίση ως συστατικό στοιχείο των οικονομιών

Κάθε κοινωνία υφίσταται τις κρίσεις των δομών της

Ας δούμε όμως τα πράγματα πιο αναλυτικά:

Οι λειτουργίες μιας καπιταλιστικής οικονομίας ουδέποτε είναι ομαλές και οι οικονομικές διακυμάνσεις που συχνά είναι πολύ σοβαρές αποτελούν συστατικά μέρη του συστήματος.

Από τον 19ο αιώνα κιόλας οι επιχειρηματίες ήταν εξοικειωμένοι με τον αποκαλούμενο "κύκλο εμπορίου" δηλαδή της έξαρσης και της πτώσης της οικονομικής δραστηριότητας.

Όλοι ανέμεναν την επανάληψή του, με διάφορες παραλλαγές, κάθε επτά με έντεκα χρόνια.

Οι κύκλοι αυτοί που γίνονταν αποδεκτοί όπως οι γεωργοί αποδέχονταν τις διακυμάνσεις των καιρικών συνθηκών, μπορούσαν να οδηγήσουν σε απροσδόκητα κέρδη ή στη χρεοκοπία άτομα ή βιομηχανίες.

Το καινούργιο στοιχείο της νέας ύφεσης ήταν ότι για πρώτη και προς το παρόν για μοναδική φορά στην ιστορία του καπιταλισμού, φάνηκε να κινδυνεύει το ίδιο το σύστημα.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Η πορεία της Οικονομίας προς
την Ύφεση
1919-1929
(1)

Επιχειρηματίες και κυβερνήσεις περίμεναν αρχικά ότι μετά τις πρόσκαιρες διαταράξεις που επέφερε ο παγκόσμιος πόλεμος, η παγκόσμια οικονομία θα επανερχόταν κατά κάποιο τρόπο στην πριν από το 1914 belle époque.

Μετά από μερικούς μήνες οικονομικής ευφορίας που ακολούθησαν την λήξη του πολέμου, ξεσπάει το 1920-1921 μια σύντομη αλλά εξαιρετικά βίαιη οικονομική κρίση που έχει όλα τα χαρακτηριστικά μιας κρίσης υπερπαραγωγής.

Το γεγονός αυτό υπονόμωσε την ισχύ των εργατικών συνδικάτων, που είχαν ενισχυθεί στην διάρκεια του πολέμου.

Ειδικότερα στα χρόνια που ακολούθησαν τα εργατικά συνδικάτα έχασαν το 50% των μελών τους ενώ η ανεργία αυξανόταν (π.χ.) Βρετανία).

Μετά το 1924 υπήρξε μια περίοδος όπου όλα έδειχναν ότι ο κόσμος επέστρεφε στην οικονομική ομαλότητα.

Πράγματι εμφανίστηκε μια τάση αύξησης των οικονομικών μεγεθών.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Ο δρόμος της Οικονομίας προς
την Ύφεση
1919-1929
(2)

Θα ήταν υπερβολικό να μιλά κανείς για boom μεταξύ 1925 και 1929. Η ανάπτυξη ωστόσο στις περισσότερες χώρες του καπιταλιστικού κόσμου ήταν εκπληκτική.

Υπήρξαν βέβαια ορισμένες υποχωρήσεις το 1926 για τη Γερμανία και τη Βρετανία, το 1927 για τις ΗΠΑ.

Η αμερικάνικη περίπτωση είναι συμβολική μιας νέας εποχής.

Η ετήσια παραγωγή αυτοκινήτων τετραπλασιάζεται στο διάστημα 1919-1929, (Φορντισμός).

Μεγάλη ήταν άλλωστε και η διάδοση του ραδιοφώνου των δίσκων αλλά και του πετρελαίου και του καουτσούκ.

Νέες δυνατότητες ανοίγονταν για την κατανάλωση που συνδυαζόταν με ένα boom στις κατασκευές.

Ωστόσο η οικονομική ευημερία δεν άγγιξε στον ίδιο βαθμό όλα τα βιομηχανικά κράτη. Βέλγιο και Γαλλία γνωρίζουν ισχυρή ανάπτυξη. Αντίθετα η Μεγάλη Βρετανία, μετά τις αποπληθωριστικές τάσεις που εκδηλώθηκαν στην οικονομία της, ως συνέπεια της επιστροφής στον κανόνα χρυσού, δεν συμμετείχε καθόλου στην πρόσκαιρη ανάπτυξη. Επίσης υποφέρει από υψηλά ποσοστά ανεργίας.

Ο υπόλοιπος κόσμος εμφανίζει εξαιρετικά άνισες επιδόσεις έως και στασιμότητα.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης
οικονομικής θύελλας

Όμως μέσα στη γενική ευφορία υπήρχαν κάποια στοιχεία τα οποία προειδοποιούσαν για την επερχόμενη οικονομική θύελλα.

Από μια άποψη η παγκόσμια οικονομία δε σημείωνε καμιά επέκταση. Στο μεσοπόλεμο η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας σταμάτησε να προχωρεί.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης
οικονομικής θύελλας

Ο περιορισμός της μετανάστευσης

Στα προπολεμικά χρόνια σημειώθηκε το μεγαλύτερο μεταναστευτικό ρεύμα στην ιστορία. .

Όμως στις αρχές της δεκαετίας του '20 οι χώρες που άλλοτε αποτελούσαν τις δικλείδες δημογραφικής ασφαλείας για τον πλεονάζοντα πληθυσμό της Ευρώπης όπως ήταν οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Νότια Αμερική άρχισαν να κλείνουν τα σύνορα τους στους μετανάστες.

Όμως η τραγική ροή των προσφύγων μετά τον πόλεμο και μετά την επανάσταση που μετρίεται σε εκατομμύρια θα έπρεπε να οδηγήσει σε αύξηση της μετανάστευσης.

Έτσι η ελάττωση των πληθυσμιακών εκροών σε συνδυασμό με το αυξανόμενο προσφυγικό ρεύμα να δημιουργήσουν ένα εκρηκτικό δημογραφικό μείγμα και η Ευρώπη επρόκειτο να υποστεί τις συνέπειες.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης οικονομικής θύελλας

Η στασιμότητα του διεθνούς εμπορίου

(1)

Κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης ακόμη και η διεθνής κίνηση των κεφαλαίων περιορίστηκε δραματικά.

Μεταξύ 1927 και 1933, ο διεθνής δανεισμός μειώθηκε σε ποσοστό πάνω του 90%.

Το διεθνές εμπόριο εμφανίζει στασιμότητα.

Στα τέλη της δεκαετίας του '20 ήταν λίγο ψηλότερα από το επίπεδο όπου βρισκόταν το 1913 για να ξαναπέσει στη διάρκεια της μεγάλης ύφεσης και να βρεθεί πάλι στα επίπεδα των παραμονών του παγκοσμίου πολέμου το 1948.

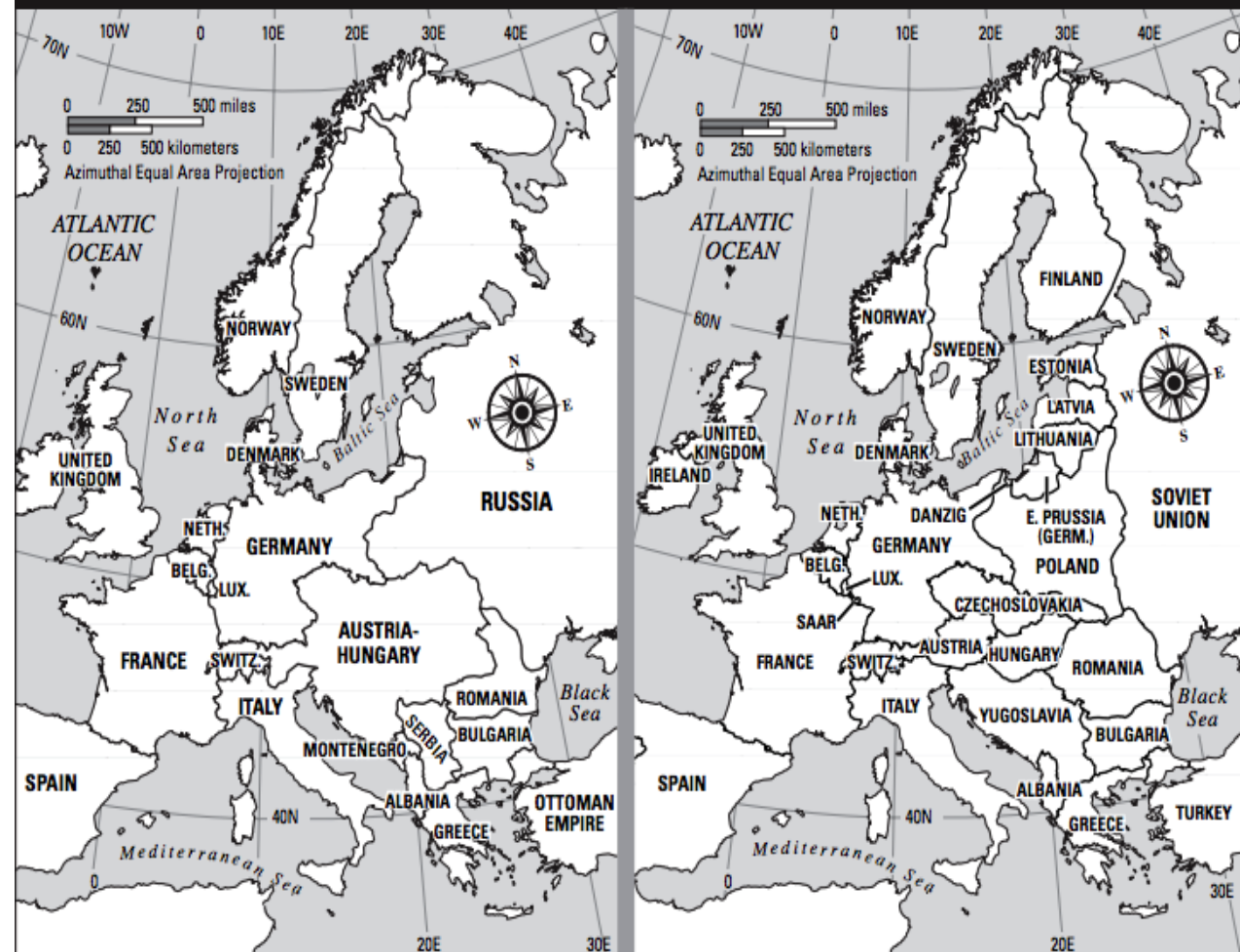
Αυτά όταν στην περίοδο 1890-1913 είχε υπερδιπλασιαστεί, ενώ στο διάστημα 1948-1971 θα πενταπλασιαζόταν.

Η στασιμότητα αυτή προκαλεί έκπληξη, αν θυμηθούμε ότι ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος δημιούργησε σημαντικό αριθμό νέων κρατών τόσο στην Ευρώπη όσο και στη Μέση Ανατολή.

Μόλις επαναχαράχθηκαν τα σύνορα στην Ευρώπη, τριάντα οκτώ ανεξάρτητες οικονομικές μονάδες, αντικατέστησαν τις είκοσι έξι προπολεμικές, και τέθηκαν σε κυκλοφορία είκοσι επτά νομίσματα έναντι των δεκατεσσάρων προπολεμικών.

Τόσα πιο πολλά χιλιόμετρα κρατικών συνόρων θα μας οδηγούσαν να αναμένουμε μια αυτόματη αύξηση του διακρατικού εμπορίου καθώς οι εμπορικές συναλλαγές που γίνονταν εντός της ίδιας της χώρας (π.χ.) της Αυστρο-Ουγγαρίας) δεν καταγράφονταν ως διεθνείς.

Europe Before and After WWI

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης
οικονομικής θύελλας

Η στασιμότητα του διεθνούς
εμπορίου
(2)

Πως εξηγείται η στασιμότητα αυτή;

Όλα σχεδόν τα κράτη στράφηκαν στον οικονομικό εθνικισμό.

Η αυτάρκεια, βασισμένη στην απαγόρευση των εισαγωγών και της υποκατάστασής τους με τα εγχώρια προϊόντα, έγινε η ιδεώδης κατάσταση.

Τα δασμολόγια, οι ποσοτώσεις στις εισαγωγές, οι άδειες για εξωτερικό εμπόριο και άλλα περιοριστικά μέτρα συνέχιζαν να εφαρμόζονται μετά τον πόλεμο.

Οι ΗΠΑ η μεγαλύτερη εθνική οικονομία του κόσμου έφταναν ουσιαστικά στα όρια της αυτάρκειας, εκτός από την προμήθεια λίγων πρώτων υλών.

Όμως οι ΗΠΑ ουδέποτε ήταν εξαρτημένες από το παγκόσμιο εμπόριο.

Ωστόσο, ακόμη και χώρες με μεγάλες εμπορικές συναλλαγές, όπως η Βρετανία και τα Σκανδιναβικά κράτη έδειξαν την ίδια τάση.

Κάθε κράτος τώρα έκανε ό,τι μπορούσε για να προστατεύσει την οικονομία του έναντι των εξωτερικών απειλών.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης οικονομικής θύελλας

Ο χρυσός κανόνας και τα νομισματικά προβλήματα
1922-1931

(1)

Στη συνδιάσκεψη της Γένοβας το 1922 αναγνωρίστηκε ως αναγκαία προϋπόθεση για την αναθέρμανση των ευρωπαϊκών οικονομιών η ανασυγκρότηση του νομισματικού συστήματος και η σταθεροποίηση των νομισμάτων στη βάση του κανόνα χρυσού.

Το σύστημα αυτό είχε καταρρεύσει στη διάρκεια του Μεγάλου Πολέμου αφήνοντας το δολάριο ως το μόνο μετατρέψιμο σε χρυσό νόμισμα, με εξαίρεση το διάστημα 1917-1919.

Η επιστροφή στην κανονικότητα σηματοδοτήθηκε από την σταθεροποίηση των νομισμάτων και την αποκατάσταση του κανόνα χρυσού είτε με τη μορφή του κανόνα αποθέματος χρυσού είτε με τη μορφή του κανόνα συναλλάγματος χρυσού.

Την περίοδο 1923-1926 δεκάξι χώρες σταθεροποίησαν το νόμισμά τους και ακολούθησαν άλλες τέσσερις (μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα την περίοδο 1927-1928).

Η λίρα Αγγλίας επέστρεψε στο καθεστώς της ελεύθερης μετατρεψιμότητας το 1925. Ακολούθησαν η ιταλική λίρα 1927, και το γαλλικό φράγκο 1928 αφού όμως προηγήθηκε μια σημαντική υποτίμηση της αξίας τους.

Ωστόσο αυτή η μετατρεψιμότητα παρέμενε αρκετά θεωρητική.

Δεν είχαμε να κάνουμε με τον κανόνα κυκλοφορίας χρυσού που ίσχυε πριν από το 1914, αλλά με τον κανόνα αποθέματος χρυσού.

Τα τραπεζογραμμάτια ήταν μετατρέψιμα από ένα ορισμένο ποσό και πάνω και μάλιστα σε ράβδους χρυσού.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης οικονομικής θύελλας

Ο χρυσός κανόνας και τα νομισματικά προβλήματα
1922-1931

(2)

Οι μικρότερες χώρες της Ευρώπης, που δεν διέθεταν αποθέματα χρυσού, εφάρμοσαν τον κανόνα συναλλάγματος χρυσού προσδένοντας το νόμισμά τους στο δολάριο ή την αγγλική λίρα, τα μόνα νομίσματα που ήταν μετατρέψιμα σε χρυσό μετά το 1925. Για τις χώρες αυτές η σταθεροποίηση του νομίσματος αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στις διεθνείς κεφαλαιαγορές.

Ωστόσο, για να προχωρήσει μια χώρα στη σταθεροποίηση του νομίσματός της, έπρεπε εκπληρώνει ορισμένες υποχρεώσεις όπως η ισοσκελίση του προϋπολογισμού με περικοπή των πολεμικών δαπανών, ο διακανονισμός των πολεμικών χρεών ή επανορθώσεων, η αναδιοργάνωση ή η ίδρυση κεντρικής τράπεζας και η εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών.

Οι χώρες αυτές δανείζονταν το απαιτούμενο συνάλλαγμα από την Αγγλία και τις ΗΠΑ με την υποχρέωση να το τοποθετούν βραχυπρόθεσμα στις χρηματιστηριακές αγορές του Λονδίνου και της Νέας Υόρκης.

Το σύστημα αυτό δεν επρόκειτο να διατηρηθεί για πολύ.

Με την εκδήλωση της μεγάλης κρίσης όλες οι χώρες αρχίζουν να εγκαταλείπουν το καθεστώς της ελεύθερης μετατρεψιμότητας.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης
οικονομικής θύελλας

Ο υπερπληθωρισμός
(1)

Ωστόσο στην ζώνη της ήττας και της επανάστασης από τη Γερμανία στη Δύση μέχρι τη Σοβιετική Ένωση στην Ανατολή σημειώθηκε θεαματική κατάρρευση του νομισματικού συστήματος. Στην ακραία περίπτωση της Γερμανίας το 1923, η νομισματική μονάδα μειώθηκε στο εκατομμυριοστό του εκατομμυρίου της αξίας που είχε το 1913, στην πράξη η αξία του χρήματος εκμηδενίστηκε. Τον Νοέμβριο του 1923 ένα δολάριο αντιστοιχούσε στο αστρονομικό ποσό των 4,2 δισεκατομμυρίων μάρκων. Τριάντα χαρτοποιεία, 150 εκτυπωτικές επιχειρήσεις και 2.000 εκτυπωτικές μηχανές λειτουργούσαν επί 24ώρου βάσεως για να τυπώνουν χαρτονομίσματα χωρίς καμία ανταλλακτική αξία. Η χώρα στράφηκε στον αντιπραγματισμό: η τιμή για ένα κούρεμα ήταν 4 αβγά και μια κηδεία πρώτης τάξεως κόστιζε 40 αβγά.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης
οικονομικής θύελλας

Ο υπερπληθωρισμός
(2)

Όταν ο μεγάλος πληθωρισμός τελείωσε τον Ιανουάριο του 1924, με την απόφαση των κυβερνήσεων να σταματήσουν να εκτυπώνουν χαρτονόμισμα σε απεριόριστες ποσότητες και να αλλάξουν το νόμισμα, οι μεσαίες και κατώτερες μεσαίες τάξεις στην Γερμανία, που είχαν βασιστεί σε καθορισμένα εισοδήματα και αποταμιεύσεις υπέστησαν κυριολεκτικό αφανισμό.

Το γεγονός αυτό προετοίμασε το έδαφος για την άνοδο των Ναζί. Στην Ελλάδα οι κυβερνήσεις ουδέποτε έχασαν τον έλεγχο του πληθωρισμού παρόλο που το επίπεδό του ήταν εξαιρετικά υψηλό. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μηχανισμοί οι οποίοι θα κάνουν τον πληθυσμό να συνηθίσει σε μακρές περιόδους παθολογικού πληθωρισμού (δηλαδή μηχανισμοί που θα συνδέουν τους μισθούς και τα άλλα εισοδήματα με το επίπεδο των τιμών) ανακαλύφθηκαν ουσιαστικά μετά το 1960.

Συνοπτικά, οι ιδιωτικές αποταμιεύσεις εξαφανίστηκαν εντελώς, δημιουργώντας έτσι ένα σχεδόν κενό κεφαλαίων κίνησης για τις επιχειρήσεις, πράγμα που εξηγεί σε μεγάλο βαθμό το γεγονός ότι η γερμανική οικονομία στηρίχτηκε σε ξένα δάνεια τα επόμενα χρόνια.

Και αυτό την έκανε ευάλωτη όταν ήρθε η Ύφεση.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης
οικονομικής θύελλας

Ο υπερπληθωρισμός
(2)

Όταν ο μεγάλος πληθωρισμός τελείωσε το 1922-23, ουσιαστικά με την απόφαση των κυβερνήσεων να σταματήσουν να εκτυπώνουν χαρτονόμισμα σε απεριόριστες ποσότητες και να αλλάξουν το νόμισμα οι μεσαίες και κατώτερες μεσαίες τάξεις στην Γερμανία, που είχαν βασιστεί σε καθορισμένα εισοδήματα και αποταμιεύσεις υπέστησαν κυριολεκτικό αφανισμό.

Το γεγονός αυτό προετοίμασε το έδαφος για το φασισμό. (Στην Ελλάδα οι κυβερνήσεις ουδέποτε έχασαν τον έλεγχο του πληθωρισμού παρόλο που το επίπεδό του ήταν εξαιρετικά υψηλό. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μηχανισμοί οι οποίοι θα κάνουν τον πληθυσμό να συνηθίσει σε μακρές περιόδους παθολογικού πληθωρισμού (δηλαδή μηχανισμοί που θα συνδέουν τους μισθούς και τα άλλα εισοδήματα με το επίπεδο των τιμών) ανακαλύφθηκαν ουσιαστικά μετά το 1960.

Συνοπτικά, οι ιδιωτικές αποταμιεύσεις εξαφανίστηκαν εντελώς, δημιουργώντας έτσι ένα σχεδόν κενό κεφαλαίων κίνησης για τις επιχειρήσεις, πράγμα που εξηγεί σε μεγάλο βαθμό το γεγονός ότι η γερμανική οικονομία στηρίχτηκε σε ξένα δάνεια τα επόμενα χρόνια.

Και αυτό την έκανε ευάλωτη όταν ήρθε η Ύφεση.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης οικονομικής θύελλας

Η Κρίση στον πρωτογενή τομέα

(1)

Για τους παραγωγούς πρώτων υλών και τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων ιδιαίτερα των κτηματιών παραγωγών της Βόρειας Αμερικής (ΗΠΑ, Καναδά,) αλλά και της Νότιας Αμερικής (Αργεντινή) τα πράγματα ήταν δύσκολα επειδή οι τιμές των προϊόντων του πρωτογενούς τομέα, μετά από μια σύντομη ανάκαμψη άρχισαν και πάλι να πέφτουν.

Οπωσδήποτε η δεκαετία του 1920 δεν ήταν η χρυσή εποχή για τα αγροκτήματα των ΗΠΑ.

Μετά τα χρυσά χρόνια 1914-1920 για τις χώρες που γλίτωσαν από την παγκόσμια σύρραξη η επέκταση των καλλιεργούμενων εδαφών συμβαδίζει με ουσιώδεις τεχνικές προόδους.

Από τη στιγμή όμως που η ζήτηση δεν ακολουθεί την ίδια πορεία οι τιμές πέφτουν και τα αποθέματα σωρεύονται.

Έφτασε μάλιστα να γίνεται λόγος για πραγματική ύφεση κατά την δεκαετία του '20 με συνέπεια μεγάλες δυσχέρειες πίστωσης για τους υπερχρεωμένους αγρότες.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης οικονομικής θύελλας

Η Κρίση στον πρωτογενή τομέα

(2)

Η αγροτική υπερπαραγωγή ήταν ένα παγκόσμιο φαινόμενο. Κατά συνέπεια, η συνδυασμένη μέση τιμή των βασικών αγροτικών προϊόντων μειώθηκε περίπου κατά 30%.

Οι αγρότες απ' όλο τον κόσμο αντέδρασαν αυξάνοντας περαιτέρω την παραγωγή για να αντισταθμίσουν τη μείωση της τιμής.

Η παγκόσμια παραγωγή των βασικών αγροτικών προϊόντων αυξήθηκε 30-80% κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού της δεκαετίας του 1920.

Έτσι η συνεχής κρίση του αγροτικού τομέα έρχεται σε αντίθεση με την ευημερία που εμφανίζουν ορισμένοι τομείς της βιομηχανίας.

Οι οικονομολόγοι χαρακτηρίζουν το φαινόμενο αυτό ως "**φαινόμενο της ψαλίδας**", (Οι βιομηχανικές τιμές ανεβαίνουν ενώ οι αγροτικές τιμές ανεβαίνουν λιγότερο ή ακόμη και μειώνονται).

Εν κατακλείδι οι αγρότες -πωλητές γεωργικών προϊόντων και αγοραστές βιομηχανικών- είναι τα θύματα του χάσματος που δημιουργήθηκε ανάμεσα στους δύο τομείς και το οποίο διευρύνεται συνεχώς.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης οικονομικής θύελλας

Η ανεργία

Η ανεργία στις περισσότερες χώρες της Δυτικής Ευρώπης παρέμεινε σε πολύ υψηλά επίπεδα σε σύγκριση με την προ του 1914 εποχή.

Ακόμα και στα χρόνια της ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας της δεκαετίας του '20 (1924-1929) ανεργία κυμαίνονταν κατά μέσο όρο μεταξύ 10% και 12% στη Βρετανία στη Γερμανία και τη Σουηδία και δεν έπεσε κάτω από το 17% με 18% στη Δανία και τη Νορβηγία.

Η ανεργία πλήττει ειδικότερα στους παραδοσιακούς κλάδους της βιομηχανίας όπως η σιδηρουργία, τα ανθρακωρυχεία και η βαμβακουργία.

Μόνο στις ΗΠΑ, με ανεργία κατά μέσο όρο 4%, η οικονομία βρισκόταν σε πλήρη κίνηση.

Η βασικότερη αιτία της ανεργίας, τουλάχιστον στη μικρή διάρκεια, ήταν η τεχνολογική πρόοδος που επέφερε και την ορθολογικοποίηση της οργάνωσης της εργασίας.

Η κρίση στον πρωτογενή τομέα και η ανεργία επισημαίνουν τις σοβαρές αδυναμίες που υπήρχαν στην οικονομία.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης οικονομικής θύελλας

Η διεθνής ροή κεφαλαίων και ο
διεθνής δανεισμός
(1)

Δεν θα πρέπει να παραγνωρίσουμε το γεγονός ότι την άνοδο της οικονομικής δραστηριότητας τροφοδότησαν οι τεράστιες ροές διεθνούς κεφαλαίου (κυρίως υπό τη μορφή διεθνών δανείων) που σε εκείνα τα χρόνια διαπερνούσαν τα σύνορα του βιομηχανικού κόσμου ιδιαίτερα δε προς τη Γερμανία.

Η χώρα αυτή υποδέχτηκε το μισό όλης της παγκόσμιας εξαγωγής κεφαλαίων το 1928 συνάπτοντας μεγάλα δάνεια τα μισά από τα οποία ήταν βραχυπρόθεσμα.

Το γεγονός αυτό έκανε τη γερμανική οικονομία για μια ακόμη φορά ευάλωτη, όπως αποδείχθηκε όταν αποσύρθηκε το αμερικάνικο χρήμα μετά το 1929.

Μεσοπόλεμος και Κρίση

Τα σημάδια της επερχόμενης οικονομικής θύελλας

Η διεθνής ροή κεφαλαίων και ο
διεθνής δανεισμός
(2)

Ωστόσο και οι πρώην χώρες δανειστές της Ευρώπης έγιναν χώρες χρεώστες των ΗΠΑ.

Η Γαλλία μια χώρα πιστωτής πριν από τον πόλεμο, βγήκε από τον πόλεμο με βαθύ χρέος, και αναγκάστηκε να καταβάλει 3,7 δις δολάρια στις ΗΠΑ για να το αποπληρώσει.

Το «στέγνωμα» των αμερικάνικων πιστώσεων από τα μέσα του 1928 αποτέλεσε άλλη μια αιτία της κατάρρευσης της πλαστής ευημερίας των προηγούμενων χρόνων.

Σε ένα μόνο έτος οι εξαγωγές κεφαλαίων μειώθηκαν στο μισό.

Κατά συνέπεια οι χώρες χρεώστες έπρεπε να πληρώσουν περισσότερα σε τόκους, ετήσιες δόσεις και κεφάλαιο από όσα έλαβαν το 1928.

Μέχρι το 1930 οι καθαρές εξαγωγές κεφαλαίου μειώθηκαν κατά 85%.

Ουσιαστικά σταμάτησε η διεθνής χρηματοδότηση.

4-8-1929

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ

ΤΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ

Αί άμερικανικαί έπιχειρήσεις έν Εύρωπη άντιπροσωπεύουν σύνολον κεφαλαίων έκ 500 έκατομμυρίων στερλινών, χωρίς νά ύπολογισθοῦν τά διάφορα έξωτερικά δάνεια άτινα άνέρχονται εις 800 έκατομμύρια στερλίνας και καθ' όλον τόν κόσμον εις 2.800 έκατομμύρια στερλίνας.